

Latin to 600 A D, 1957; *VRom* XII, 371) És derivat normal del ll. *RECENS*, -TIS, que no solament significava 'recent', de fa poc' sinó també 'fresc' en el sentit de 'no cansat, no desparençat, no immunde', oposat p. ex a *vetus* o a *fessus*; p. ex., un viatger apressat salta *m recentem equum ex fesso*, en T. Livi; i cf. gr. *χαυός* 'nou'.

Entre les grans llengües romàniques, només el català l'ha conservat, però n'han quedat rastres ací i allà en dialectes o etapes antigues del cast. i, it. i reto-romànic. En castellà a penes res, si no és un cop en un escr. arcaic del NE.: *rezenzar*, en els *Milagros* de Berceo (v. 289c), significant sigui 'purificar' sigui ja 'rentar': el context no ho aclareix bé. Tampoc restà en la llengua dels trobadors ni en provençal, aranès, gascó etc. Però sí en molts dialectes d'Itàlia i els Alps. Llegim *ricentare* en el sentit de 'refrescar' en uns versos en it. ant., p. p. Mussafia, *ZRPb* III, 270-1, que allí i en els seus *Beitr z nordit Ma im 15Jh*, 94, en cita una sèrie de descendents dial. escampats per Itàlia *rezentà(r)* en el Vènet, Lomb., i poc alterat a Brescia i Bergamo. Al sic. i napol. *arricintari*, *-èandarà*, afegim *rèèndà* 'esbandir la bugada' a la Basilicata (*AGI* II, 31; *ZRPb* XXXVIII, 276); al friulà *rezentà* i engad *ardschenter*, afegim, a la punta NE. del Piemont, *aržaniá* «sciacquare, lavare» (Val-Anzasca, *VRom* XIII, 163).

Recentare ja era pròsper en ll. vg. de l'E. d'Itàlia en època tan antiga que encara la *c* hi sonava *k*: ho deduïm del fet que des d'allí va passar al gr. tardà, on *ρεκεντάτων* designà una beguda refrescant d'aigua amb vi: dos cops en l'asiàtic Alexandros de Tralles (c. l'a. 570 d. C., *ALLG* I, 327). Altrament, si a França no es mantingué *RECENTARE*, sí que hi visqué un derivat paral·lel format més tard pel ll. vg.: *RECENTIARE, del qual vénen, amb el sign. de 'netejar', alguna variant oc. *rezensà*, i dialectals fr. i alt-italianes, i, amb el d'«esbandir, glopear», el fr. ant. *reincier*, avui *rinçer*. explicable, aquest, per una dissimilació de palatalitat que, intervenint en l'etapa *REKENTS¹ARE* = *REKENTS¹ARE* el canvi en *REKENTS¹ARE* > *re(d)incier* (cf. Parma *ardintsar*), altrament, en els parlars francesos, això es troba encara en altres variants de forma i de sentit: picard *rechinchier* 'netejar' (G. de Coigny, S. XII); en fi *reincier* té el sentit de «batre, fustiger» en altres autors dels Ss. XII-XIII, i avui encara és normand, segons Sainéan (*Sources Indig* I, 241).

Recent [DT'o 1647] es prengué del ll. *recens* 'fresc, novell', per via erudita: d'on *recentment* [DT'o 1647], i els pocs genuïns *recenter*, *recental*. Notem que és un castellanisme intolerable emprar *recent* com a adverbí (encara que ho trobem fins en escriptors importants: «era una cambra alta de sostre, *recent* obrada per aprofitar una llenca de casa», Puig Ferrater, *Cercle Màgic*, 44), majorment imperdonable pel fet que les expressions catalanes de *fresc*, *de nou*, *de poc*, resten vivíssimes, excel·lents i còmodament manejables: *pintat de nou* o *de fresc*; i no diguem mai *recent casat*, sinó 'nuvi' o *casat de poc*; en alguns casos escau *recentment*, si no se n'abusa.

DERIV.: *Rentable*: val més dir-ho així, o *llavable*,

més aviat que *lavable* *Rentada* *Rentadis*; *rentadissa* *Rentador* nom d'agent: «*rentador de bayns*: lotor, -ris», Busa-N.

També 'safareig': «*rentador*, loc per a lavar·lavacrum» (ib.) En aquest sentit té gran extensió a gran part del Princ., sobretot en el N., on *safareig* no s'usa; el *Rentador de les Bruixes*, gran bassa o estanyol vora el cim del Bassegoda, pujant d'Albanyà (Pere Corominas); fins a Cardós i Vall Ferrera (1932-4), Valls de Boí (1953) i Alta Ribagorçana (BDC VI, 34); a Solsona hi havia un *rentador* a la placeta dels Tints, que també fou usat per desinfectar la roba d'un mort (1964). Balears: Mall.; Menorca: «Es *rentadors* per *rentar* les dones són a *La Fontassa*» (Mercadal); a Eivissa anomenen s *arantadó de ses bótes* el lloc on, prop de St. Jordi de Rafaltrobat, esbandeixen els barrils de sal de les salines (1963); per a d'altres usos especialitzats: BDC XIII, 141; XVI, 7.

Per designar 'la dona que renta, hi ha *rentadora*: OPou, per dir «lavatriu», deixa triar entre *la llavandera* val. i el seu gironí *rantadora*, *TbPu*, 230; BDC XVI, 7; i com a nom local, a l'Alt Pallars: a Rialb de Noguera, a l'indret de dins el poble on hi havia hagut safareigs, li diuen encara *Les Rentadores* (1959). *Rentadura*: «lotio» i *rentadures*: «*proluvium*», Busa-N. *Rentaduries* *Rentament* *Rentat* o més aviat *rentatge* (així els obrers del suro, BDC XIII, 142). *Rentera* *Renties* *Rentilla* *Rentina*, si bé contaminat per *resina* i *trementina* *Rentívol* *Rentó m* < *rentao f. -ATIONE *Rentussejar*

El més significat dels derivats, i més independent de les altres accs. cat. és *rent* 'llevat de pastar farina' fent-la fermentar: «lo llevat o *rent*: fermentum», OPou (*TbPu*, 217). És erroni i desorientador dir que ve de l'adj. ll. *RECENS*, -TIS, 'fresc, nou' (*AlcM*), que no podria explicar el sentit del mot romànic; es tracta d'un derivat postverbal de l'arcaic *recenter*, ll. *RECENTARE*, en el sentit de 'refrescar, deixatar, tirant-hi una substància líquida, pastosa'. S'ha desenrotllat només en la nostra llengua i en alguns parlars castellans veïns, on encara conserva la -*c*- etimològica: arag. *reciento* o *recinto* (Borao), andal. *reciente* (*DACEsp*), que és també murcià (GaSoriano, s. v. *creciente*); el *DACEsp* registra també un *recenter* tr. «poner en la masa la porción de levadura que se dejó reservada para fermentar» no sé de quina font, ni amb quanta exactitud de sentit, però que tanmateix deu existir, puix que d'aquí es deriva el leon. merid. *recentaúra* «levadura empleada en poca cantidad» (Cespadosa de Tormes, *RFE* xv, 272).

En cat. ha estat un mot peculiar del P. Val. i Sud del cat. occid. En un romanç en parlar occidental, al·lusi a Balaguer, la muller infidel contesta al vell marit, que ha sentit remor: «és el fadrí del forner que ve a veure si pastava: / encara no tinc *ren* fet, ni la farina passada» (MilàF, *Romllo*, 359.10, on l'altra v^o, A, ho canvia en *no tinc el llevat posat*). Avui es manté *řen* a Fraga (BDC IV, 43), Aitona, Urgell (*DAG*), però crec que és sense fonament que l'atribueix al Pall., i segons *AlcM* a Valls, Montblanc i Mequinensa, *rem* a